

İTALYA'DA YEREL YÖNETİMLER VE MERKEZİ YÖNETİM- YEREL YÖNETİMLER ARASI MALİ İLİŞKİLER

Yrd. Doç. Dr. Neslihan KOŞAR
Uşak Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
neslihan.kosar@usak.edu.tr

ÖZET

Yerel yönetimlerin, yapıları ile görev ve sorumlulukları ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte genel olarak gayri safi yurtiçi hasıladan giderek daha fazla pay almaları ve kamu yönetimlerinde merkezi bir yönetim şeklinden, yerel idarelere daha fazla yetki ve sorumluluk yükleyen bir yönetim anlayışına doğru yönelmesi, yerel yönetimlerin öneminin giderek artmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler, yerel idarelerin sundukları hizmetlerin kalitesi ve etkinliği konularının da önemini arttırmakla birlikte, tutumluluk kriterinin sağlanması adına yerel yönetimlerde ölçme ve değerlendirme sistemlerinin kurulması ve performans ölçümü yapılmasını da ön plana çıkarmıştır.

Söz konusu ölçüm kriterleri kapsamında sunulan mal ve hizmetlerin kalitesi artırılmaya çalışılmakta ve bu doğrultuda etkinliğin, iktisadilik anlayışıyla birlikte sağlanması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede kamusal kaynakların toplumsal ihtiyaçların karşılanması aşamasındaki merkezi ve yerel idari birimler arasındaki dağılımı etkinliğin sağlanması açısından mali ilişkilerin değerlendirilmesini de gerekli kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İtalya, Yerel Yönetimler, Mali İlişkiler.

LOCAL ADMINISTRATIONS AND CENTRALIZED IN ITALY- FISCAL RELATIONS BETWEEN LOCAL ADMINISTRATION

ABSTRACT

Structures and responsibilities of the local administrations show differences among countries. Because of the taking big share of the gross domestic product, efficiency of local administrations increase continually and give more authority and responsibilities to local administrations than central administration. This situation increases importance of them too. Quality of goods and services presented by the local authorities get better than early years with the criterion of prudence. These assessment and evaluation systems and the criterias of performance measurement influence importantly the position of local authorities.

These assessment criteria increase the quality of goods and services and also provide the efficiency and economical perspective of them. In this context, the using of public resources as effective for social needs and transfer of them from central administration to local administrations are related with fiscal relations between them.

Keywords: Italy, Local Administrations, Fiscal Relations.

1. Giriş

Avrupa'nın bütünleşmesi ve küreselleşme süreci ile birlikte yerel yönetim anlayışında gözlenebilecek ve reformlardan beklenebilecek en önemli değişikliğin, yerel çıkarların geliştirilmesi, yerel yönetimlere uluslararası düzeyde etkinlik sağlayacak araçların ve kapasitelerinin oluşturulması, kamu-özel sektör ortaklıklarını gerçekleştirebilme yeteneklerinin iyileştirilmesi olduğu kabul edilmiştir. Bu çerçevede İtalya'da da ulusal birliğin 1870 yılında kurulmasının ve İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki diktatörlük rejiminin ardından 1948 yılında yapılan halk oylaması ile demokratik rejime dönüşüm gerçekleşmiş ayrıca bölgeler, iller ve belediyelerden oluşan yerel idare yapılarının varlığı da kabul edilmiştir.

Halkın tercihlerinin önemli ölçüde dikkate alındığı bu idari yapılanma aynı zamanda toplumsal ihtiyaçların verimlilik, iktisadilik ve tutumluluk kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesini de gerekli kılmıştır. Çalışmada bu kapsamda İtalya'da yönetim yapısının gelişimi, anayasal dayanaklar çerçevesinde hizmet, yetki ve görev bölüşümü ile mahalli idare türleri ele alınarak merkezi idare ile olan gelir bölüşümü ve mali ilişkileri, bu kapsamda yürütülen denetim uygulamaları ile birlikte incelenecektir.

2. İtalya'da Yönetim Yapısının Tarihi Gelişimi

İtalyan siyasi tarihinin idari ve siyasi açıdan genel olarak üç dönemde incelendiği görülmektedir. Birincisi; Liberal dönemdir. 1861'de krallığın kurulması ve bağımsızlığını ilan etmesiyle başlar ve 1922 yılına kadar devam eder. İkincisi ise Faşist dönemdir. 1922 yılında Mussolini'nin yönetime gelmesiyle başlar ve 1943 yılına kadar devam eder. Üçüncü dönem ise Yeniden Yapılanma dönemidir ve 1943'ten sonraki dönemi kapsamaktadır. İtalya, 1943 yılında Almanların içinde bulunduğu Müttefik Devletler tarafından işgal edilmiştir. Ardından 1945 yılında İtalya tekrar bağımsızlığına kavuşmuştur.

Takip eden yıl ise Faşizm döneminde şeklen de olsa devam eden kraliyet yönetimi bir halk oylamasına istinaden kaldırılarak yerine Cumhuriyet yönetimi kurulmuştur. Bugün de yürürlükte bulunan İtalyan Anayasası da Kurucu meclis tarafından 1947'de kabul edilerek, 1 Ocak 1948'de yürürlüğe girmiştir (Şan, 2011:92). İtalya'da yerel yönetimler, Anayasa'nın V. Bölümünde 114 ve 133. maddelerde düzenlenmekle birlikte Sardegna, Sicilya gibi bazı bölgeler için farklı özel düzenlemeler bulunmaktadır (Ünisan, 1999:479).

İtalya, demokratik parlamenter sistemle yönetilen üniter bir devlettir. İtalya'da bölgeler, iller, ve belediyeler olmak üzere üç tür yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Bölge yönetimleri, il ve belediye yönetimlerine göre oldukça yeni bir kurumdur. İtalya'da bölge yönetimleri ilk defa 1948 tarihli Anayasa'da yer almıştır. Bu anayasa ile bölgeler 5'i özel statülü, 15'i olağan bölgeler olmak üzere iki dereceli olarak düzenlenmiştir. İtalya'da sistemin temel özelliklerinden biri, alt yönetim düzeylerinin (il yönetimi ve belediyeler) orta kademe yönetim düzeylerine (bölge yönetimlerine) hiyerarşik bağımlılığın sınırlı olmasıdır.

İl yönetimi ve belediyeler, merkezi yönetim tarafından düzenlenen vergileme ve borçlanma gibi finansman kaynakları yönünden bölgesel yönetime bağımlı değildirler. Bu yönetim birimlerinin öz kaynaklarını tamamlayan yardım programları tamamen

merkezi yönetim bütçesine dayalıdır ve bu bütçe aracılığıyla yönetilir (Arıkboğa, 2004:80).

İtalya'da gerek hükümetler gerekse kamuoyu bütünlüğe yanlısı bir görüntü çizmekle birlikte, yerel yönetimler açısından bakıldığında durum biraz daha farklı görünmektedir. İtalya halen, Avrupa Birliği'nin çıkardığı kanun ve yönetmelikleri uygulamakta en sona kalan ve Avrupa Adalet Mahkemesi'nden en çok ceza alan ülke konumundadır. Bu durum İtalyan paradoksu olarak da adlandırılmaktadır (Arıkan, 2004:42).

3. Anayasal Yapı ve Hukuki Çerçeve

İtalya Anayasası'nın 5. maddesine göre 'Cumhuriyet, bir ve bölünmez olarak, mahalli muhtariyetleri tanıyarak ve destekler; devlete bağlı hizmetlerde en geniş şekilde yönetim merkezizmesizliği sağlar ve yasaların ve yasaların ilke ve metotlarını özerklik ve merkezizmesizlik gereklerine intibak ettirir.' Anayasa'nın 114. maddesinde Cumhuriyet'in bölgelere, illere ve bucaklara ayrıldığı belirtilir (Tortop, 2011:1). 128. madde ise iller ve bucakların, bunların görevlerini belirten genel Cumhuriyet yasalarınınca saptanan ilkelerin sınırları içinde, özerk topluluklar olduğunu hükme bağlamakta, 129. madde uyarınca da bu birimler aynı zamanda merkezci olmayan devlet ve bölge çevreleri olarak kabul edilmektedir. Eyalet çevreleri de sadece daha sonraki bir merkezden arınma işlemini gerçekleştirmek için yönetim görevlerine sahip ilçelere ayrılabilirlerdir (Türker, 1998:2). Klasik federalizm ile İtalyan uygulaması arasındaki fark yasama meclislerinde bölgelerin doğrudan temsil edilmemesi ve bölgelerin anayasal değişiklik süreçlerinde herhangi bir yetkilerinin bulunmamasıdır (Şan, 2007:92). Bu kapsamda mevcut anayasal hükümler çerçevesinde İtalya bünyesinde siyasal yerinden yönetim unsurları da bulunan üniter bir devlet şeklinde tanımlanabilmektedir. Bunun yanı sıra İtalya'yı Bölgeselleşmiş bir devlet olarak tanımlayan görüşler de bulunmaktadır.

4. Anayasal Kurumlar

Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri; Meclis başkanlarının görüşlerini aldıktan sonra Parlamento'ya veya iki meclisten birinin feshine karar vermek, yeni meclislerin seçimi için emirler vermek, toplantı tarihlerini tespit etmek, başbakanın önerisiyle bakanları atamak, yasa tasarılarının meclislere sunulmasına izin vermek, yasaları yayımlamak, devlet memurlarını yasa ile gösterilen hallerde atamak, kanun hükmünde kararname ve tüzükleri çıkarmak, referandum yaptırmak, parlamento onayı ile uluslararası anlaşmaları onaylamak, parlamento onayı ile savaş ilan etmek, af çıkarmak, ceza indiriminde bulunmak, çeşitli rütbe ve nişanları vermek şeklinde sıralanmaktadır (Şan, 2007:92). Cumhurbaşkanının ulusal birliğin temsilcisi ve devletin başı olduğu İtalyan Anayasası'nda belirtilmektedir. Bu kapsamda yasama, yürütme ve yargı organlarının fonksiyonları şöyle açıklanmaktadır;

4.1. Yasama

İtalya'da iki meclisli bir yapı mevcuttur. Senato ve Millet meclisinin görev ve sorumlulukları benzerdir. Yasalar iki meclisten de geçmek durumundadır. İki meclis de seçilerek iş başı yaparlar. Senato monarşik dönemde kral tarafından atanan üyelerden oluşurken bugün İtalya'da senato üyeleri beş yılda bir yapılan seçimlerle göreve

gelmektedirler. Senato için oy kullanma yaşı 25, seçilme yaşı 40'tır. 630 üyeli millet meclisinin üye seçimleri beş yılda bir yapılmakta ve meclis seçimleri için ülke 32 seçim çevresine bölünmektedir. Nispi temsil sistemine göre her bir seçim çevresinde 4 ila 50 arasında meclis üyesi seçilir (Şan, 2007:92). İtalyan yasama organı belediyelerin mali yapılarına ilişkin yapmış oldukları düzenlemelerde bir yandan daha önce merkezi idarece yürütülen görevlerin bir kısmını yapılan değişikliklerle belediyelere tahsis ederken, diğer yandan aynı yasama organı belediyelerin gelirlerini artırma isteklerini reddederek tam manasıyla özerk bir yapıya kavuşmalarını engellemiştir.

4.2. Hükümet (Yürütme)

1990'lı yıllardan sonra İtalya'da kamu yönetimi alanında ciddi reformlar gerçekleştirilmiştir. Burada amaç yöneten ile yönetilenler arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesidir. Özellikle Avrupa Birliği süreci ile birlikte İtalya'da vatandaş-devlet ilişkileri açısından önemli sayılabilecek düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda bakanlık sayıları azaltılmış, kimilerinin yetkileri bölgesel idarelere devredilmiş kimi ise özelleştirilmiştir. Bu dönemde yapılan sekiz referandumun beş tanesi kamu yönetiminde yeniden yapılandırmaya ilişkindir. İtalya'da hükümet sistemi parlamenter yapıya dayanmaktadır.

4.3. Yargı

İtalyan Anayasasının 104. maddesi yargı bağımsızlığını garanti altına almaktadır. Yargının idari teşkilatlanması Adalet Bakanlığı bünyesinde yer almaktadır. Yargı sistemini düzenlemek ve denetlemek üzere bir Yargı Yüksek Kurulu oluşmuştur. Anayasal yargı fonksiyonunu İtalya'da Anayasa Mahkemesi yapmaktadır. Adli yargı ise hukuk ve ceza mahkemeleri tarafından icra edilmektedir. İdare mahkemelerinin kararlarının temyiz mercii Roma'da bulunan Danıştay'dır. Öte yandan kamu hesaplarına ilişkin yargı görevi icra eden bir diğer kurum da Sayıştay'dır (Şan, 2007:92).

5. İtalya'da Yerel Yönetimler

Mahalli idarelerin anayasa ile güvence altına alındığı İtalya'da Anayasanın beşinci maddesinde "Cumhuriyet birdir, bölünemez, yerel özerklikleri tanıır ve destekler sözcükleri yer almaktadır." Anayasa mahalli idarelerin hepsine eşit statü tanımıştır. Mahalli idarelerin hepsi de vali adı verilen ve merkezi yönetimin taşra temsilcisinin denetimi altındadır.

İllerin ya da belediyelerin devlet ya da bölge politikalarından bağımsız hareket etmeleri mümkün değildir. 1982'de çıkarılan Mahalli İdareler Yasası ile belediyeler ve iller daha güçlü duruma getirilmişlerdir (Ulusoy & Akdemir, 2006:127). İtalya'da mahalli idarelerin bölge, il ve belediyeler kapsamındaki dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: İtalya’da Mahalli İdareler

	Bölge	Ara Düzey	Yerel Yönetim	Toplam Harcamalar İçinde Mahalli İdare Payı
İtalya	20 Normal Bölge 5 Özel Bölge 2 Özerk İl	103 İl	8.100 Belediye	29,7

Kaynak: OECD, 2007 – Güney, 2010.

Buna göre; illerin, belediye ve bölge yönetimleri arasında bir köprü konumuna geldiği, dolayısıyla belediyelerin yeni görevler üstlendiği, yetkiler aldığı ve öz kaynak imkanına sahip olduğu gözlenmiştir. Bu çerçevede belediyelere kitle taşımacılığı, çevre koruma, fiziksel planlama, ekonomik ve sosyal kalkınma görevler yüklenmiştir. İtalya’da yerel yönetimlerin nüfus dağılımı da Tablo 2’de verilmektedir;

Tablo2: Yerel Yönetimlerin Nüfus Dağılımı

	Ortalama	En az	En çok
Bölgeler (Kişi)	2.887.381	115.996	5.853.902
İller (Kişi)	606.068	94.146	3.986.838
Belediyeler (Kişi)	7.129	30	2.791.354

Kaynak: Güney, 2010.

Yerinden yönetimin güçlendirilmesi konusunda önemli gelişmeler kaydedilen İtalya’da mahalli idarelerin yapısı üç kademededen oluşmaktadır. Bu çerçevede devletin yerinden yönetimi özendireceği, hizmetleri olabildiğince özelleştireceği hüküm altına alınmıştır. İtalya’da mahalli idareler nüfus itibarıyla oldukça farklı bir görünüm sergilemektedir. Bölgelerde 2 milyon 887 bin olan ortalama nüfus sayısı illerde 606 bine, belediyelerde ise 7129’a düşmektedir.

Nüfus konusundaki bu farklılık yalnız farklı mahalli idare kademeleri arasında değil, aynı kademedeki yönetim birimleri için de söz konusu olmaktadır. Nitekim belediye nüfusunun 3 milyona ulaştığı yerlerin yanı sıra nüfusun 30 kişiden oluştuğu belediyeler de söz konusudur. İtalya’da yerel idare birimleri statü ve sayı bakımından da değişik özelliklere sahiptir. 30 Haziran 2004 itibarıyla 20 bölgenin bulunduğu ülkede bölge yönetimlerinin 5 tanesini özel statüye sahip birimler oluşturmaktadır. Özel statülü birimler olağan bölgelere oranla daha fazla yasama ve yürütme yetkisine sahiptir.

Bölge yönetiminde bu tür bir ayrıma gidilmesinin en önemli nedeni ayrılıkçı hareketleri frenlemektir. İtalyan yerel yönetim birimlerinin bir diğerini iller oluşturmaktadır. Günümüz itibarıyla sayıları 103 olan il idareleri oldukça sınırlı fonksiyonları yerine getirmektedir. Ülkede mahalli idare birimleri açısından halka en yakın idari birimler ise belediyelerdir (Ulusoy & Akdemir, 2006:127-128). İtalya’daki il ve belediyelerin sayı ve nüfuslarının bölgeler itibarıyla dağılımına Tablo 3’te yer verilmektedir.

Tablo 3: İtalya'da Bölgelerdeki İl ve Belediye Sayıları ile Bölge Nüfusları

Bölge	İl Sayısı	Belediye Sayısı	Bölge Nüfusu
Abruzzo	4	305	1.272.387
Basilicata	2	131	624.519
Calabria	3	409	2.153.656
Campania	5	551	5.853.902
Emilia Romagna	8	341	3.928.744
Friuli-Venezia Giulia	4	219	1.201.027
Lazio	5	376	5.191.482
Liguria	4	235	1.719.202
Lombardia	9	1.546	8.939.429
Marche	4	246	1.435.574
Molice	2	136	336.456
Piemonte	6	1.209	4.356.227
Puglia	5	257	4.081.542
Sardegna	4	375	1.664.373
Sicilia	9	390	5.196.882
Toscana	9	287	3.562.525
Trentino- Alto Adige	2	339	891.421
Umbria	2	92	822.765
Valle d'Aosta	1	74	115.996
Veneto	7	582	4.398.114
Toplam	95	8.100	57.746.163

Kaynak: Güney, 2010.

İtalya'da kamu özel işbirliği ile birlikte yeni oluşum gösteren yerel ve kamusal etkileşim politikaları da büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda oluşturulan yeni programların, yerel üretkenliği artırma ve altyapı projelerinin yürütülmesi gibi mali ve idari yapının gelişimine yönelik katkıları da mahalli düzeyde etkinlik sağlamaktadır (Ettliger, 1994:157). Bu çerçevede mahalli idare türleri olarak bölge idaresi, il ve belediyelerin görev yetkileri şunlardır:

5.1. Bölge İdaresi

Bölge, yasama ve idari birimleri olan özerk bir coğrafi birimdir. Bölgelerin İtalyan yönetim sistemine girişleri 1948 tarihli Anayasa ile olmuştur. Bugün İtalya'da 5'i özel statülü, 15'i olağan statülü olmak üzere 20 bölge bulunmaktadır. Bölgeler tarafından üç farklı yasama yetkisi kullanılmaktadır. Bir kısım yasama yetkileri yalnızca bölgelere mahsustur. Bu tip yetkiler sadece özel statülü bölgeler tarafından kullanılmaktadır. Olağan statülü bölgeler bu yetkiyi kullanamazlar. Özel statülü bölgeler bu yetkiyi kullanırken genel yasal prensipleri, ve diğer bölgelerin çıkarlarını göz önüne alırlar. Bölgelerin görevleri İtalyan Anayasa'sının 118. maddesinde kendilerine kanunla da görev verilebileceği belirtilen bu idarelerin görevlerinin başlıcaları şöyle sıralanmaktadır (Ulusoy & Akdemir, 2006:127-128);

- Sağlık ve sosyal yardım hizmetleri,
- Yerel müze ve kütüphanecilik hizmetleri,

- Turizm ve otelcilik endüstrisi hizmetleri,
- Bölge içi ulaşım ve şehircilik hizmetleri,
- Tarım ve ormancılık,
- Kent ve kır polisi hizmetleri,
- İtfaiye ve Pazar yerleri hizmetleri,
- Kanunlarla verilen diğer görevler.

Bölge idaresinin karar organı bölge meclisidir. İl bazında çeşitli rakip listelerin tek dereceli olarak seçime gitmesi ile seçilir. Bölge meclisinde üye sayısı bölgenin nüfusuna göre 30-80 arasında değişmekte ve seçim 5 yılda bir yapılmaktadır (Güney, 2011:3). Bölge meclisinde görevli bir hükümet komiseri (vali), devletçe ifa edilen idari görevlerde önceliği gözetmekte ve bölge tarafından yapılan hizmetlerle merkeze ait görevler arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Bölge yönetiminin bir diğer organı yönetim kurulu (Giunta) dur.

Bölge idaresinin yürütme organı olan bu kurulun üyeleri oy çokluğu kuralına göre seçilmektedir. Yönetim kurulunun başlıca görevleri bölge mülklerini yönetmek, bölge idari teşkilatını kontrol etmek ve bölge meclisinin aldığı kararları eşlik etmektir (Ünüsün, 1999:476). Bölge yönetimlerinin bir diğer organı bölge meclisinin üyeleri tarafından seçilen başkandır. Başkan, bölge meclisi ve bölge yönetim kurulu toplantılarına başkanlık eder, yasa ve yönetmelikleri yayınlar. İl ve belediye kontrol komiteleri üyelerini atar ve merkezi idareye karşı bölgeyi temsil eder.

5.2. İller

İtalya'da illerde biri merkezi yönetimin taşra birimi, diğeri yerel yönetim niteliğindeki iki ayrı yönetim yapısı oluşmuştur. İl yönetimleri, yerel yönetim birimleri arasında en zayıf halkayı oluşturur. İllerde yerinden görülen devlet hizmetlerinin işleyişini gözetim ve denetim altında tutan, devlet etkinliklerini il çapında koordine eden Bakanlar Kurulu'nun atadığı bir vali, kamu güvenlik ve düzenini sağlamak, ulusal yasaları uygulamak, belli kamu sağlığı işlerini gözetmekle görevlidir. Vali, aynı zamanda il genel meclisinin kararları üzerinde hukukilik denetimi yapma yetkisine sahiptir (Geray, 1997:1-4).

İtalya'da iller iki farklı fonksiyonu yerine getirirler. Bunlardan birincisi, mahalli idare fonksiyonu; diğeri ise, merkezi yönetimin taşra birimi olma fonksiyonudur. İtalya'nın kuruluşundan bu yana coğrafi alan olarak belediyelerden daha büyük bir alanı kapsamalarına karşın, onlar kadar etkin olamamışlardır. Mahalli idare birimleri arasında daima en zayıf halkayı oluşturan bu idarelerin görevleri; bütçenin belirlenmesi ve yönetimi, vergi ve harç oranlarının belirlenmesi, ortaokul ve liselerin desteklenmesi, yolların yapım ve tamiri, çevresel koruma ve sosyal hizmetlerin görüşülmesi ve kamusal düzenin korunması gibi belirli birkaç alanla sınırlandırılmıştır (Ulusoy ve Akdemir, 2006:130). İtalyan toplumu tüm bu yerel yönetim fonksiyonlarının sürdürülmesi aşamalarında, getirilen özel düzenlemelerin ve resmi ilginin yanı sıra özgür ve yerel düzeyde ilgi ve bilgi edinme hakkına sahip bulunmaktadır.

Bu çerçevede ilk kez 1906 yılında merkezi ofislerden bağımsız olarak faaliyete geçen yerel ofislerin her biri ilgili yerel idare tarafından yönetilmekteydi (Giannini, 2011:266-272). İl idarelerinin organlarının ilkini il meclisi oluşturmaktadır. İl meclisi, ilin karar organıdır. Meclisin üye sayısı, ilin nüfusuna göre 24-45 arasında değişir. Ve 4

yıl için genel oyla seçilir. İllerde ikinci organ İl Giunta'sıdır. İlin yürütme organı olan bu kurul bir başkan, başkan yardımcısı ve diğer üyelerden oluşur. Giuntanın üye sayısının il meclisinin üye sayısını beşte bir geçmesi gerekmektedir. İl idarelerinin üçüncü organını ise il başkanı teşkil etmektedir. İl başkanı ayrıca, mahalli idarenin yönetilmesi, bağlı idarelerde hükümet temsilcilerinin ve yönetim kurullarının atanmasından sorumludur (Ünüsün, 1999:476-477).

Bu anlamda il yönetimleri; çevrenin korunması, afetlerden korunma, su ve enerji kaynaklarının korunması, kültürel varlıkların değerlendirilmesi, avcılık, il düzeyinde çöplerin döküm yerlerinin ve toplanmasının organizasyonu, su akışlarının düzenlenmesi, hijyen ve koruyucu sağlık görevleri, sanat ve mesleki eğitimde lise seviyesinde öğretim, yerel yönetimler için teknik ve idari yardım yapılması, bilgi toplanması ve hazırlanması, belediyelerle işbirliği ve programları esas alarak ekonomik, ticari, sosyal, kültürel, turistik, ve sportif sektörlerde işleri ve faaliyetleri koordine ve teşvik etmek gibi görevleri üstlenmişlerdir.

5.3. Belediyeler

Belediyeler, devletin ve diğer yerel otoritelerin görev alanında olmayan, ekonomik kalkınma, alan kullanımı ve düzenlenmesi ve sosyal hizmetler konusundaki idari görevleri belediye sınırları içinde yaparlar. Belediyeler bu görevleri yaparken yeni adem-i merkeziyet birimleri kurabilecekleri gibi diğer belediyeler ve il ile işbirliği yapabilme imkanına sahiptirler. Belediyeler, askerlik hizmetini, istatistik, nüfus kayıtları ve seçim hizmetlerini düzenlemekle görevlidir. Bu görevler Devletin temsilcisi sıfatıyla belediye başkanına verilmiştir. Belediyelere, kanunlarla diğer görevlerin verilmesi de mümkündür. Ancak, bu halde bu görevlerin yapılmasıyla ilgili olarak yeterli mali kaynakların da devri gerekmektedir (Güney, 2011:7). İtalyan belediyeleri ulusal yaşamda merkezi bir rol oynamakta ve siyasal sistemin yerleşmiş bir özelliğini yansıtmaktadır. Sayısı 8000'in üzerinde bulunan belediyelerin her biri ayrı bir belediye başkanı tarafından yönetilmektedir.

Ayrı birer ulusal ve siyasal figür olarak belediyeler, 15-80 üyeden oluşan yerel konseyler yerel hizmetlerin yürütülmesinin yanı sıra yerel düzeyde güvenliğin sağlanmasında da birinci derecede yetkili kılınmışlardır. İtalya yerel hükümetinde tartışılan bir diğer önemli nokta ise kuzey ve güney bölgeleri arasındaki gelir dengesizliklerinin teşvik ve sübvansiyon uygulamaları yoluyla eşitleme rejimlerine ağırlık verilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu kapsamda yerel yönetimlerde yeni bölgesel vergiler ve mali teşvikler kapsamında gerçekleştirilen reform uygulamaları etkin şekilde sürdürülmektedir (Stevens, 2011:1).

İtalyan belediyelerinin tarihi, krallık anayasası dönemine kadar gitmektedir. 1947 yılına kadar yürürlüğe giren yeni anayasaya göre ise, belediyeler yasalarca belirlenen ilkeler çerçevesinde özerk yapıya sahip olan yerinden yönetim kuruluşlarıdır. Belediyeler, devletin ve diğer mahalli idare birimlerinin görev alanında olmayan ekonomik kalkınma, alan kullanımı ve düzenlemesi, sosyal hizmetler konusundaki idari görevleri belediye sınırları içerisinde yerine getirirler.

Ayrıca, askerlik hizmetlerini istatistik, nüfus kayıtları ve seçim hizmetlerini düzenlemekle görevlidirler. Bu görevler, devletin temsilcisi sıfatıyla belediye başkanına verilmiştir (Ulusoy & Akdemir, 2006:130). Belediye organlarından ikincisini belediye

yönetim kurulu oluşturmaktadır. Belediye yönetim kurulu, belediyenin yürütme organıdır. Belediye yönetim kurulu belediyenin yürütme organıdır. Belediye yönetim kurulu, belediye başkanı ve çift sayıda belirlenmiş üyelerden oluşur. Belediye Giunta'sı 4 yıl görev yapar. Belediyelerde üçüncü organı başkan teşkil etmektedir. Belediye başkanı belediye meclisi üyelerinin seçim esaslarına göre seçilir. Başkan belediyeyi dışarı karşı temsil eder. Belediye meclisinin ve idaresinin başıdır. Belediye meclisi ve yönetim kurulu kararlarının, imzalanan sözleşmelerin ve diğer belediye dokümanlarının uygulanması ve denetlenmesi için gündem oluşturur (Ünvan, 1999:476).

6. Yerel Yönetimlerde Hizmet Bölüşümü

İtalya'da merkezi-bölgesel-yerel hükümet ilişkilerinde gidilen reform uygulamaları genel nitelikte olmakla beraber uygulama süresi ve etkilerini uzun vadede göstermeleri bakımından farklılık göstermektedir. Bu çerçevede İtalya'nın makro-kurumsal geleceğine yönelik 1997 yılı anayasal reform uygulamalarının etki ve izlerinin 2001 yılı itibarıyla de gözlemlendiği bilinmektedir. Parlatmentonun bu alanda yaptığı çalışmalar merkezi hükümet, siyasal örgüt ve yerel idarenin koordineli uygulamaları şeklinde kendini göstermiştir (Donovan, 2003:18-28).

İtalya'da bölge yönetimlerinin faaliyetleri, mali gücü ve merkezi yönetim ile mali ilişkileri Anayasa ve Anayasal düzenlemelerin uygulanması için geliştirilen yasalarla düzenlenmiştir. İtalyan Anayasası ile sağlık, yerel ulaşım, tarım, mesleki eğitim gibi kamusal fonksiyonlar bölge yönetimlerine bırakılmıştır. Bu konularda bölge yönetimlerinin ulusal düzenlemelerin belirlediği sınırlar çerçevesinde yasal düzenleme yetkisi bulunmaktadır. Hem olağan bölge yönetimlerinin hem de özel statülü bölge yönetimlerinin en önemli fonksiyonunu sağlık hizmetleri oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra Anayasa ile özel statülü bölge yönetimlerine olağan bölge yönetimlerine oranla daha geniş ve daha çeşitli kamusal fonksiyonlar yüklenmiştir. Özel statülü bölge yönetimleri olağan bölge yönetimlerinin üstlendiği kamusal fonksiyonların yanı sıra temel ve ikinci derece eğitim, kültür, sanat, tarım, endüstri, ticaret, sivil savunma, itfaiye, ormancılık, istatistik gibi alanlarda kendilerine verilen bazı görevleri de üstlenmişlerdir (Arıkboğa, 2004:83). Bu kapsamda İtalya'da bölge, il ve belediyelerin sorumlu oldukları harcama ve hizmetler Tablo 4'te gösterilmektedir;

Tablo 4: İtalya'da Bölgeler, İller ve Belediyelerin Sorumlu Oldukları Harcamalar/Hizmetler

Belediyeler	İller	Bölgeler
Şehir planlama	Yol ağı güvenliği	Sağlık
Sığınma evleri	Taşımıcılık	Sağlık merkezleri ve hastaneler
Sakatlık yardımı	Çevre ve enerji kaynaklarının korunması	Mesleki eğitim
Yol ağı güvenliği	Kültürel mirasın korunması	Kültür
Yerel güvenlik	Evsel atıklar	Şehir planlama
Anaokulu, ilkokul, meslek okulu	Bazı sağlık hizmetleri	Yol ağı ve tren ulaşımı

Kültür	Mesleki eğitim	Tarım
Kanalizasyon hizmetleri	İş ve işçi bulma hizmetleri	Çevre korunması
Kırsal bölgelerde eczane yardımı	Ekonomik gelişme	Sosyal hizmetler ve eğitim

Kaynak: BUMKO, 2008: 7.

Sosyal güvenlik ve faiz harcamaları dışarıda bırakıldığında devlet harcamalarının 1/2'sinin mahalli idareler tarafından yapıldığı görülmektedir. İtalya'da mahalli idareler harcamalarını, kendi öz gelirleriyle, borçlanmayla ya da merkezden yapılan transferlerle finanse etmektedir. Ancak diğer birçok OECD ülkesinde tecrübe edildiği üzere İtalya'da da mahalli idarelere devredilen harcama yetkileri ile vergi yetkileri arasında oransızlık bulunmaktadır. Mahalli idarelerin tasarrufuna bırakılan vergi gelirleri, toplam cari harcamalarının yarısını bile karşılayamamaktadır.

Diğer taraftan vergi gelirlerine benzer şekilde kullanıcı ücreti gibi vergi dışı gelirler de harcamaların finansmanında yetersiz kalmaktadır. Bununla beraber bugün birçok ülkede mahalli idare harcama ve gelirleri arasındaki dengesizliği telafi etmek amacıyla kullanılan transferler açısından ise olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. İtalya'da vergi paylaşımı ve mali denkleştirmeye ilişkin keskin kurallar belirlenmemiştir. Ancak özel statülü bölgeler, genel statülü olanlara göre, vergi paylaşımı ve vergi yetkileri konusunda daha güçlü bir yapıya sahiptir. Diğer taraftan İtalya'da mahalli idareler, altın kural çerçevesinde borçlanabilme imkânına da sahiptir (Bumko, 2008:7).

İtalya'da kamusal hizmetlerin sunumu zamanla yerel ve bölgesel idarelere aktarılmıştır. Sonuç olarak, politikaları uygulamak için gerekli olan bilgi, devletin çeşitli kademeleri arasında dağıtılmıştır. Bu durum, devletin değişik seviyeleri arasındaki işbirliği ve bölgesel politika hedeflerinin ölçülmesini giderek daha önemli hale getirmiştir. Bu amaçla özellikle hedeflere ve istenilen sonuçlara ulaşmak için politika stratejilerinin ne kadar iyi olduğunu ölçülebilmek amacıyla kapsamlı bir gösterge sistemi oluşturulmuştur. Bunlardan ilki, politika çabalarını ve politika hedeflerinin etkinliğini gösteren ve aşağıda belirtilen amaçlara yönelik tespitlerdir (Nangır, 2007:116-121):

- Bölgelerin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek,
- Bölgesel politika hedeflerini daha açık şekilde ortaya koyabilmek,
- Karar vericilerin hesap verebilirliğini arttırmak,
- Çıktı ve sonuçları değerlendirebilmek için referans kuralları oluşturulması,
- Politikaların doğru bir şekilde takip edilip edilmediğinin değerlendirilmesi,
- Değişik devlet kademelerinin rollerini değerlendirebilmek

“Yumuşak kullanım” için oluşturulmuş olan bu göstergelerin amacı sadece mahalli idarelerin performanslarının izlenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu göstergelerin yanında İtalya'da diğer bir seri gösterge ise performansa göre ödül-ceza sistemini uygulamak için belirlenmektedir. Bu yaklaşım ise “göstergelerin sert kullanımı” olarak adlandırılmaktadır. Bu göstergeler özellikle performans sonuçlarının kesin bir şekilde belirlenebildiği, tamamıyla ölçülebildiği ve açıkça politika ile bağlantı kurulabildiği durumlar için belirlenmektedir. Sert kullanım sistemi kurumsal kapasite oluşturma yönünden; kurumsal gelişim, bütünleşme ve motive olma şeklinde üç hedefi

kapsamaktadır (Nangır, 2007:116-121). Tablo 5'te bu kapsamda İtalya'da mahalli idarelerin performans göstergelerine yer verilmektedir.

Tablo 5: Mahalli İdarelerin Performans Göstergeleri

	PERFORMANS GÖSTERGELERİ
İTALYA	İnternet bağlantısı bulunan aile oranı
	Tiyatro ve konserlere ayrılan harcama oranı
	Ulaşım sisteminden kaynaklanan hava kirliliği oranı
	Bölgeye ait peyzaj programlama dokümanlarının hazırlanması ve onaylanması

Kaynak: OECD, 2006: 8.

OECD ülkelerinde mahalli idarelerde performans ölçüm modelleriyle ilgili görülen uygulamalardan biri de ölçüm sonuçlarının bir ödül-ceza sistemine bağlanması olarak dikkat çekmektedir. Performans yönetiminin önemli unsurlarından biri olarak teşvik sisteminin varlığının doğrudan idarelerde rekabetin ve motivasyonun artması aşamasında önem taşıdığı görülmektedir. Ayrıca da idarelerce sunulan mal ve hizmetlerin kalitesini arttırması beklenebilir.

Ayrıca merkezi idareden yerel idarelere yapılan yetki devirleri de kısmi olarak ve yerel idarelerin önceki fonksiyonları da dikkate alınarak, halkın istekleri ve refahı göz önünde tutulacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda belediyelerin merkezi idareye bağlı olmakla birlikte sahip oldukları kısmi özerklik çerçevesinde yürüttükleri hizmetler önem taşımaktadır (Rossi, 2011:652).

Bu çerçevede ideal ve pratik bir yerel organizasyonun gerçekleştirilebilmesi için yerel idare ve hükümetlerce bir çok yeni uygulamaya yer verilmiştir. Yerel idare yöneticileri faaliyetlerini en kapsamlı katılım ve çeşitliliği sağlayacak biçimde sürdürmekle görevlidir. Bu şekilde tespit edilen sorunların çözümünde de yine yerel idarelerin önemli fonksiyonlara sahip olduğu görülmektedir (Nalbandian, 1999:187-191).

7. Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı

İtalya'da yerel yönetimler vergiler, yardımlar, borçlanma ve diğer kaynaklardan gelir elde etmektedirler. 2003 yılında çıkarılan finansman kanunu ile yerel yönetim özerkliğine müdahale anlamına gelebilecek önemli düzenlemelerin yapıldığı bu ülkede, üretken yatırımlar üzerinden alınan bölgesel vergi oranı ile ulusal gelir vergisi üzerinden bölgeler ve belediyeler tarafından alınan ek verginin oranı dondurulurken, gelir ve harcamalar arasında oluşacak boşluğun yardımlarla giderilmesi yoluna gidilmiştir. (Tortop, 2011:67-70).

İtalya'da bölgesel ve yerel idareler borçlanabilmekte ve bunun için tahvil çıkarabilmektedirler. Çıkarılan bir kanun ile borçlanma üzerine altın kural denilen tavan sınır getirilmiştir. Borç servisi yerel idarelerin kendi gelirlerinin %25'ini aşmamakta ve sadece sermaye harcamaları için yerel idareler borçlanma yoluna gitmektedirler (Emil & Yılmaz, 2008:17). Bu kapsamda İtalya'da yerel yönetimlerin başlıca gelirleri bölge idarelerinin gelirleri, yönetimler arası transferler ve illerin gelirleri şeklinde sıralanmaktadır;

7.1. Bölge İdarelerinin Gelirleri

İtalya'da bölge yönetimlerinin vergi kaynaklarını merkezi yönetim vergilerinden aldıkları paylar, kendi öz vergileri ve münzam vergi yöntemiyle merkezi yönetim vergilerinden aldıkları ek vergiler ve yerel yönetimlere yapılan devlet yardımları oluşturmaktadır (Tortop, 2011:67-70). Ancak olağan statülü bölge yönetimleri merkezi yönetim vergilerinden pay almamakta yalnızca özel statülü bölge yönetimleri bu imkandan yararlanmaktadır. 1993 yılına kadar bölge yönetimlerinin temel öz vergi kaynaklarını motorlu taşıtların tescil vergisi ile yıllık lisans vergisi ve kamu topraklarının kullanımı üzerine konulan vergiler oluşturmaktaydı (Ulusoy & Akdemir, 2006:131). Söz konusu vergilerin oranlarının merkezi yönetim tarafından belirlenen sınırlar çerçevesinde ayarlayabilmesi, vergi gelirlerinin olağan bölge yönetimlerinin önemli bir gelir kaynağı olduğunu da göstermektedir.

7.1.1. Vergi Tahsisi

İtalya'da bölge idarelerinin gelirlerine dair temel çerçeve anayasada yer almaktadır. Anayasa, özel statülü bölgelere daha fazla mali özerklik tanımına karşın, 1997'de yapılan reformlarla olağan statülü bölgelerin de mali güçleri arttırılmaya çalışılmıştır. Yeni vergi reformuyla birlikte ulusal ve bölgesel 10 vergi kaldırılmış ve yerine bölgesel katma değer vergisi konulmuştur. Normal oranın %4.25 olduğu yeni vergide bölge yönetimlerinin değişiklik yapabilme marjı %1 ile sınırlandırılmıştır. Tablo 6'da bölgelerin vergi özerklik sınırlarına yer verilmektedir. Buna göre, ilk sırayı şirket katma değer vergileri almaktadır.

Tablo 6: Bölgelerin Vergi Özerklikleri Sınırları ve Ağırlıkları

VERGİ TÜRÜ	AĞIRLIK	ÖZERKLİĞİN SINIRI
Şirket Katma Değer Vergisi (IRAP)	51.0	Vergi oranı %3.25 ile 5.25 arasında değişmektedir.
Ek Gelir Vergisi	9.6	Vergi oranı bölge tarafından %0.9 ile 1.4 aralığında sınırlandırılmıştır.
Otomobil Vergisi	6.2	Önceki yıl ortalamasının %10'u oranında değişkendir.
Ek Metan Gazı Vergisi	6.0	Bölge tarafından her metreküp için ortalama 0.0052 ile 0.00310 Euro olarak tespit edilmektedir.
Çöp Toplama Vergisi	0.3	Atık kg. mı oranınca 0.001 ile 0.0258 Euro arasında değişmektedir.
Bölge Ruhsat Vergisi	0.3	Bölge tarafından %20'lik tavan oran ile sınırlandırılmıştır.
Üniversite Çalışmaları Vergisi	0.2	Düzenleme kapsamında değişmektedir.
Özel Bölgelerden Alınan İştirak Vergileri	30.0	Sabit Oran

Kaynak: OECD, 2007: 25.

Özellikle sağlık harcamalarını finanse etmek için kullanılan bölgesel katma değer vergisinin yanı sıra, iller, belediyeler ve bölge yöntemlerini desteklemek üzere ulusal gelir vergisine oran eklenmesi kabul edilmiştir. İtalya'da bölge idarelerinin bir diğer gelir kaynağı paylaşılan vergi gelirleridir. Paylaşım oranı bölgeler itibariyle farklılıklar göstermektedir. Merkezi idarece genellikle özel amaca bağlı olarak yapılan yardımlar İtalyan bölge idarelerinin önemli bir gelir kaynağıdır (Ulusoy & Akdemir, 2006:131).

7.1.2. Yönetimlerarası Transferler

İtalya'da merkezi yönetimin bölge yönetimlerine yaptığı transferler, hem koşula bağlı hem de koşulsuz transferler şeklinde ortaya çıkmaktadır. Olağan statülü bölge yönetimlerine yapılan koşulsuz transferler, ortak fon ve bölgesel gelişme projeleri fonu olmak üzere iki kaynaktan sağlanmaktadır. Ancak iki fon da olağan statülü bölge yönetimleri için önemli bir kaynak olmayıp bu yönetimlerin toplam gelirlerinin yalnızca %3'ünü oluşturmaktadır. Son yıllara kadar bölge yönetimlerine transfer edilecek olan ortak fonun miktarı Madeni Yağ Satış Vergisi'nin %15'i, Alkol Satış Vergisi'nin %75'i ve Tütün Tüketim Vergisi'nin %25'i oranında belirlenmekteydi.

Ortak fonun onda altısı nüfus, onda biri bölgesel alanın büyüklüğü esasına göre ve geriye kalan onda üçü ise yeniden dağıtım konusunda önemli etkilere sahip olabilen üç değişkene göre yapılmaktadır. Bu nedenle fonun %60'ı kişi başına üretim düzeyi düşük olan güney bölgelerine dağıtılmaktadır. Bu kapsamda bölge yönetimlerine yapılan koşula bağlı transferler ise sağlık ve ulaşım fonu olmak üzere iki fondan yapılmaktadır. Bu fonlar sağlık ve ulaşım alanındaki iki önemli sorumluluğun finansmanında kullanılmaktadır (Arıkboğa, 2004:87).

7.2. İllerin Gelirleri

İtalya'da il idarelerinin gelirlerine ilişkin temel düzenlemeler kanunlarla yapılmaktadır. Bu kapsamda 1997 yılında yapılan reformla mali yapıları güçlendirilen il idarelerinin başlıca gelirlerini; bağımsız vergi gelirleri, ek vergiler, paylaşılan vergiler, devletten alınan yardımlar ve borçlanmalar oluşturmaktadır.

7.2.1. Vergi Tahsisi

İl yönetimleri vergi kaynaklarını öz vergi kaynakları ile gerek merkezi yönetim vergilerine gerekse belediye vergilerine eklemiş oldukları munzam vergilerden sağlamaktadır. Araç tescil vergisi ve kamu topraklarının kullanım vergisi il yönetimlerinin öz gelir kaynaklarını oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2004:87). İl idarelerinin bağımsız gelirlerini, kamu yerlerini işgaliye vergisi, motorlu araç tescil vergisi, inşaatlardan, yol üzerindeki galeriler ve tünellerin işgalinden alınan vergi ve özel imar vergileri oluşturmaktadır. Tablo 7'de illerin vergi özerklik sınırlarına yer erilmektedir. Bu kapsamda otomobil sigorta vergisinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 7: İllerin Vergi Özerklikleri Sınırları ve Ağırlıkları

VERGİ TÜRÜ	AĞIRLIK	ÖZERKLİĞİN SINIRI
Otomobil Sigorta Vergisi	47.5	Sabit Oran
Transkripsiyon Vergisi	27.7	%20'ye kadar arttırılabilmektedir.
Ek Elektrik Tüketim Vergisi	17.3	Verilen oranlar nispetinde değişkendir.
Çevre Koruma Vergisi	4.3	Düzenlemelerde yer alan tarifeler geçerli olmaktadır.
Atık Çöp Toplama Vergisi	1.3	Ödeme zamanı bölge tarafından her yılın 31 temmuzu olarak tespit edilmiştir.
Kamusal İşgücü Vergisi	0.3	Belediyelerce tespit edilen tarife ve oranlar nispetinde belirlenmektedir.

Kaynak: OECD, 2007: 25.

İl gelirleri içerisinde düşük bir paya sahip olan ek vergilerin başlıcalarını emlak vergisi gelirlerine alınan ek vergi, elektrik tüketiminden alınan ek vergi, bina vergisi gelirlerinden alınan ek vergi ve belediyelerin sanayi, ticaret, sanat, zanaat ve meslek vergilerine ilave vergi oluşturmaktadır. İl idarelerinin vergiler yoluyla elde ettiği son gelir ulusal gelir vergisinden, katı atık vergisinden alınan ve ekonomik aktiviteler üzerinden alınan bölgesel vergi payları oluşturmaktadır (Ulusoy & Akdemir, 2006:132).

7.2.2. Yönetimler Arası Transferler

İllerin vergi gelirlerinden sonra ikinci önemli gelir kaynağı yardımlardır. İtalya'da merkezi hükümet, merkezi bütçede oluşturulan yardım fonunun dörtte biri oranında illere yardımda bulunur. Bu fondan yapılan yardım kendilerine verilen görevleri yerine getirmede mali olarak yetersiz durumda olan illere, son mali yıldaki bütçeleri dikkate alınarak yapılır.

İtalya'da iller belediyelerin tabi oldukları borçlanma prosedürüne tabidirler. Sınırsız olarak değil bütçelerine göre oluşturulacak bir tavan dahilinde borçlanabilirler. Borçlanma gelirleri diğer gelirlere oranla nispeten düşük bir orana sahip olsa da il idareleri için önemli bir kaynaktır (Ulusoy & Akdemir, 2006:132). İl ve belediye yönetimlerine yapılan transferler ise 1994 yılında yerel finansman reformu ile yeniden biçimlendirilmiştir. Bu düzenlemeyle transferlerin miktarı ve dağıtımını yerel yönetimlerin bir önceki yıl yapmış oldukları harcamalara ve belediye taşınmaz mal vergisinin net hasılatına göre belirlenmiştir (Arıkboğa, 2004:88).

7.3. Belediyelerin Gelirleri

İllerin gelirlerinde olduğu gibi belediye gelirlerine ilişkin temel düzenlemeler de yasalar çerçevesinde yapılmıştır. Özerk vergileme yetkisi olmayan bu idarelerin topladıkları vergilerin oran ve matrahı ulusal bazda tespit edilmektedir. Bununla birlikte yakın zamanda emlak vergisi, atık toplama ve kontrol vergilerinde belediyelere vergi matrahını yeniden belirleme yetkisi verilmiştir (Ulusoy & Akdemir, 2006:133). 1997 ve 1998 yılları itibarıyla İtalyan merkezi hükümetine ait yasamaya ilişkin görev ve yetkilerin bir kısmı yerel idarelere devredilmiştir.

2000 ve 2001 yılları itibariyle de seksen görev ve hizmet alanı ile bu alanların finansmanına ilişkin mali kaynakların da yerel idarelere yönlendirilmesi ve transfer edilmesi ile merkezi idareden yerel yönetimlere yetki devri tam anlamıyla gerçekleşmiş olmaktadır. Merkezi idare tarafından söz konusu idari organizasyonla ilgili reformların yürütülmesi teşvik edilerek, merkezi idarenin etkinlik ve verimliliği ile yerel idarelerin özerkliğinin de artırılması desteklenmiştir (Governo Italiano, 2011:1).

7.3.1. Vergi Tahsisi

Belediye gelirleri içerisinde en önemli paya vergi gelirleri sahiptir. Toplam gelirlerin %60'ını oluşturan vergi gelirlerinin başlıcalarını çöp vergisi, emlak vergisi, kamu ilanları üzerinden alınan belediye reklam vergisi, köpeklerden alınan belediye vergisi ve ulusal gelir vergisinden belediyelere ayrılan pay oluşturmaktadır. Belediyelerin bir diğer öz kaynağı harçlardır. Belediyeler vergi gelirlerine oranla harçların oranını belirlemede daha serbestlerdir. Bu gelirlerin başlıcaları, kamu arazilerinin kullanım harcı ve kamu ilanları üzerinden alınan harçtan oluşmaktadır. Belediye gelirlerinde vergilerden sonra en önemli payı yardımlar almaktadır.

Devlet bazı hizmetlerin gerçekleştirilmesine de katkıda bulunabilir. Bu hizmetler; eğitim, kreşler, ana okulları, öksüz yurtları, mahkemelerin bakım ve onarımı, yerel hapishanelerin bakım ve onarımı ile özel kamu işleri olarak sıralanmaktadır. Belediyelere ait diğer bir gelir kaynağı da borçlanmadır. Yerli ve yabancı piyasalarda tahvil çıkararak borçlanabilirler. Belediyelerin borçlanmalarında kural borcun uzun dönemli olmasıdır (Ulusoy & Akdemir, 2006:133). Tablo 8'de yerel yönetimlerin vergi özerklikleri sınırlarına yer verilmektedir.

Tablo 8: Yerel Yönetimlerin Vergi Özerklikleri Sınırları ve Ağırlıkları

VERGİ TÜRÜ	AĞIRLIK	ÖZERKLİĞİN SINIRI
Yerel Emlak Vergisi	58.0	Gelirin her bin dilimi için %4 ile 7 arasında değişmektedir.
Katı Atık Vergisi	22.7	Belediye tarafından belirlenen tarifeye bağlı kalmaktadır.
Ek Gelir Vergisi	7.1	Yıl sonuna kadar %0.5 oranında belirlenebilmektedir.
Ek Enerji Tüketim Vergisi	3.4	Sabit Oran
Yerel Reklam Vergisi	1.6	Belirlenen indirimli tarife aralığında tespit edilmektedir.
Kamusal İşgücü Vergisi	1.2	Belirlenen indirimli tarife aralığında tespit edilmektedir.
Sabit Kamusal Harçlar	0.4	Yerel düzenlemeler aralığında değişmektedir.

Kaynak: OECD, 2007: 25.

Buna göre yerel emlak vergilerinin payının ilk sırayı aldığı, katı atık ve ek gelir vergilerinin ise ikinci ve üçüncü aşamada önem taşıdığı görülmektedir. Toplam gelirler içerisinde %30 payı olan yardımların ise yasa ile düzenlenmesi gerekli görülmektedir. Devlet tarafından belediyelere iki tür yardım yapılmaktadır. Bunlardan ilki belediye bütçelerini dengelemek için yapılan merkezi hükümet yardımlarıdır.

7.3.2. Yönetimlerarası Transferler

Belediyeler günümüzde üç tür transfer geliri elde etmektedirler. Bunlar temel olağan hizmetleri finanse eden yinelenen fonlar, özel harcamaları finanse eden koşula bağlı fonlar ve vergi tabanındaki yerel farklılıkları tazmin etmeyi hedefleyen eşleyici fonlardır. İl yönetimlerinin yardım sistemi de belediyeler ile aynı özellikleri taşımaktadır.

Özel bir amaç için tahsis edilen koşula bağlı fonun miktarı ve dağıtımı ise ad hoc düzenlemelere dayalıdır. Yerel vergi tabanı farklılıklarını gidermek için verilen eşleyici fonların dağıtım miktarı ise belediyelerin ergi tabanları ile ters orantılıdır. Bu transferler içinde en önemlisini yinelenen fonlar oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2004:88).

7.4. Borçlanma

Yerel idareler, yatırımlarının finansmanı için borçlanma yapabilirler. Kredi sağlamak için düşük faizle bir kamu kuruluşundan borçlanma sözleşmesi yapabilirler veya rayiç faiz üzerinden kredi kuruluşlarına borçlanabilirler (Tortop, 2011:9). İtalya'da alt yönetim birimlerinin borçlanmalarının kontrolü konusunda kurula dayalı yaklaşım benimsenmiştir. Alt yönetim birimlerinin borçlanmaları konusunda bazı yasal sınırlamalar mevcuttur. İtalya'da günümüzde geçerli olan sisteme göre bölge yönetimleri yalnızca sermaye bütçeleri ile bölgesel teşebbüslerindeki katılım payları için ve öz gelirlerinin, net sağlık yardımlarının ve ortak fon toplamının %25'ini aşmamak koşuluyla borçlanabilmektedir.

Bölge yönetimleri cari harcamaları için borçlanmamaktadır. İl ve belediye yönetimlerinin borçlanmaları konusunda ise önceden belirli bir tabanın belirlenmesi sistemi benimsenmiştir. Yerel yönetimlerin dış borçlanmaları konusunda ise herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. İtalya'da bölge, il ve belediye yönetimlerinin diğer gelir kaynakları arasında mülk geliri, kira geliri, ücret geliri ile tahvil ihracından elde edilen gelirler bulunmaktadır (Arıkboğa, 2004:89).

7.5. Harcama Yapısı

İtalya'da federalizm yanlısı reformların yerel özerklik ve sorumluluklar çerçevesinde vergilendirme yetkisi ve harcamalar üzerindeki etkileri merkezi idareye olan bağlılığın kısmi anlamda özerkliğe dönüşmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu çerçevede yürütülen genişletilmiş mali kurallar ile harcama tavanları standartlaştırılarak gerekli yaptırımların tespiti yoluna gidilmiştir (Lodovici & Semenza, 2011:164).

Merkezi finansman ile yürütülen yerel idarelerin harcama özerkliklerine ait anayasal düzenleme ve yetkiler sıradan yasalarla değiştirilememektedir. 1990'ların ekonomik krizi İtalya'da daha geniş bir liberalleşme hareketi bağlamında federal ilişkilerin de derinleşmesini neden olmuştur. Bu kapsamda gerçekleştirilen 1998 reformu ile yerel hükümetlerin daha aktif rol üstlenmesi ve sahip oldukları yetki ve sorumlulukların arttırılması sağlanmıştır (Lodovici & Semenza, 2011:164).

Söz konusu hizmetlerin finansmanı yerel düzeyde salınmasına izin verilen vergiler ile belirlenmesine izin verilen ilgili vergi oranlarının, bölgesel vergi gelirlerinin önem kazanmasına imkan sağlamıştır. Ayrıca ulusal gelir vergisine oranla tüm idare düzeyleri açısından eşitliği sağlaması bakımından getirilen eşitleme transferlerinin de

sistemin reformu olarak 2000 yılında yasalaştığı görülmektedir. Altın bir kural olarak da yerel hükümetler yatırım harcamalarını aldıkları ödünçlerle de finanse edebilme hakkına sahiptirler.

2002 yılında bölgesel vergilerin özerkliğinin dondurularak vergi ağır yükünün düşürülmesi için hükümete sevk edilmesi ile ilgili söz konusu transferlerin kesilmesi yoluna gidilirken 2006 yılında tekrar iade edildiği gözlenmiştir. Oluşturulan taslak tasarıların 2005'te hükümetin onayına sunulması ve 2007 yılında yürürlükten kaldırılmasının ardından parlamento tarafından düzenlenen yerel özerklik kodu ile harcamaların tayinleri ve yerel hizmetlerin liberal düzeyde sunulması sağlanmıştır (Lodovici & Semenza, 2011:164).

Yerel otoritelerin yatırım harcaması için borca maruz kalması, yerel düzeydeki söz konusu borcun merkezi hükümet borcundan daha hızlı şekilde artması ile sonuçlanmaktadır. Ulusal vergi gelirlerinden alınan paylar ile bağışlarda görülen eş zamanlı azalmalara karşı özellikle mal vergileri gibi öz gelirlerin harcamaların dinamik yapısına oranla statik bir yapı sergilediği görülmektedir (Bibbee, 2007:5-20). Bu anlamda bölgeler arası uzun dönem işsizliğin giderilmesi ve ailevi ilişkilerin dikkate alınarak düzenlenmesi gibi sosyal faydanın temini ve muhafazası ile ilgili unsurlar yerel otoritelerin sahip oldukları misyonu büyük ölçüde genişletmektedir (Lodovici & Semenza, 2011:164).

Ayrıca, sıvılaştırılan doğal gaz gibi ithaline ilişkin artış izlenen bazı ürünler için 1997 yılı itibarıyla bir dizi önlem geliştirilmiştir. Bunların başında gazın indirildiği ülkelerdeki terminaller üzerinden 2010 yılı itibarıyla alınması öngörülen gelirler de yer almaktadır. Gelirin, terminal ve transferi gerçekleşen oranda doğal gazın ölçümü karşılığında dikkate alınarak yapılacak değerlemeler üzerinden tespit edilmesi beklenmektedir (Blackwell, 2005:7).

8. Yerel Yönetimlerin Denetimi

İtalya'nın üniter bir yapıya sahip olmasından dolayı, yerel yönetimler üzerinde ağır bir idari vesayet uygulaması göze çarpmaktadır. İtalyan Anayasası'nın 125. maddesi bölgenin işlemleri üzerinde vesayet denetimi cumhuriyet kanunları ile belirlenen usul ve esaslar içerisinde devlet organlarıncaya yerine getirilir; bu amaçla idari yargı organları oluşturulur demektir. Anayasa'nın bu maddesine istinaden İtalya'da mahalli idarelerin işlem ve eylemleri daha çok Anayasa ve diğer kanunlara uygunluk bakımından merkezi idarece veya onun adına oluşturulmuş komisyonlar aracılığıyla kontrol edilmektedir.

Bölgelerin idari eylem ve işlemleri de bölge valisinin başkanlığında hakimlerden, memurlardan ve uzmanlardan oluşan bir denetim komisyonu tarafından denetlenir (Ulusoy & Akdemir, 2006:133). İl ve belediyelerin idari işlem ve eylemleri üzerindeki denetim ise, bölgesel bir organ olan bölge denetim komitesi tarafından yapılır. Bu komisyon hukuk profesörleri, memurlar, hakimler gibi uzmanlar arasından bölge elcisince seçilir. Komisyon, idari işlemlerin hukuka uygunluğu açısından denetim yapar. Denetim meclis kararları üzerinde yapılır (Güney, 2011:8-10).

Yürütme organının kararları, yerel yönetim meclisinin yürütme kurulunun veya meclis üyelerinden bir kısmının talebi üzerine denetime tabi tutulur. Denetime tabi

kararlar 20 gün içinde komite tarafından iptal edilmezlerse yürürlüğe girmiş sayılırlar. Belediye veya il meclisi, Anayasaya aykırı işlemleri yapmaları, yasaları ciddi olarak ihlal etmeleri, ciddi bir kamu düzeni saikinin bulunması, yürütme kurallarını veya siyasi sorumluyu 60 gün içinde seçmemeleri halinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile fesh olunur (Ulusoy & Akdemir, 2006:134).

Federalizm ve yerel bağıllığı tanıyan 1948 İtalyan Anayasası'nın ardından 1970 seçimleri ile de desteklenen bölge, il ve belediyelerin siyasal otoriteden özerkliği, özellikle idareyle ilgili görevlerde büyük önem taşımaktadır. Ayrıca resmi kaynaklardan elde ettikleri finansman ile de kısmi mali özerkliği sağlamış olmaktadır (Londonchamber, 2011:8). 1980'li yıllardan 1990'ların başına dek yerel kamu hizmetlerinin sunumuna ilişkin arka plan, sıklıkla karşılaşılan bütçe açıkları ve sağlanması muhtemel yerel fayda ve mali kayıplardan oluşmaktaydı. 1990'lı yılların kriz öncesi reform uygulaması ile söz konusu durumun önüne geçilmeye çalışılmış, sert ve sistemli bütçe uygulamalarına yer verilmiştir. Bu kapsamda kamu hizmetlerinin sunumunda ortaya çıkan mali dengesizlikler ve yerel otoritelerin davranışları üzerinde de koordinasyon sağlanabilmiştir (Bognetti & Robotti, 2007:432-433).

8.1. Bölge İdareleri Üzerindeki İdari Vesayet

Bölge yasalarının Anayasa'ya uygunluğuna ilişkin kontrol, hükümetçe bölge valisi tarafından yapılır. Bölge yasalar, bölge idaresince onaylandıktan sonra yürürlüğe girmektedir. Bölge yasalarının bölgenin yetkisini aşması, ulusal yararları veya diğer bölge yararlarına aykırı olması halinde 30 gün içinde valinin tekrar karara bağlanmak üzere bölge meclisine iade yetkisi vardır.

Bölge meclisi, yasanın aynı metnini tekrar kabul ederse hükümet 15 gün içinde Anayasa Mahkemesi'ne yasanın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptali için müracaat edebileceği gibi devlet veya diğer bölgelerle menfaat çatışması olması halinde Parlamento'ya da götürebilir (Bilgiç, 1998:561).

8.2. Bölge İdaresinin Eylem ve İşlemlerinin Denetimi

Bölge idarelerinin eylem ve işlemlerinin yasalara uygunluğunun denetimi Devletin bir birimi olan denetimi komisyonunca yapılır. Bu komisyon bölge valisinin başkanlığında hakim, memur ve uzmanlardan oluşmaktadır. Bölge meclisinin kararları bu komisyonca 20 gün içinde iptal edilmediği takdirde yürürlük kazanır. Bölge idaresinin organları, yasaları ciddi ihlal etmeleri halinde fesih edilebilmektedirler.

Fesih işlemi bölgesel işler için kurulmuş Parlamento komisyonuna danışıldıktan sonra İtalya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılır. Fesih işlemlerinden sonra üç ay içinde yapılacak yeni seçimlere kadar yönetimle görevli olmak üzere halktan meclis üyeliğine seçilme yeterliliğine sahip üç kişilik bir komisyon atanır (Bilgiç, 1998:561).

8.3. Yerel Yönetimler Üzerinde İdari Vesayet

İl ve belediyelerin idari işlemleri üzerindeki denetim, bölgesel bir organ olan, bölgesel denetim komitesi tarafından yapılır. Bu komisyon hukuk profesörleri, memurlar, hakimler gibi uzmanlar arasından bölge meclisince seçilir. Bu denetim sadece işlemlerin hukuka uygunluğu açısından yapılır. Sadece meclislerce alınan kararlar kontrole tabi bulunmaktadır.

Yürütme kurulu kararları, yerel yönetim meclisinin, yönetim kurulunun veya meclis üyelerinden bir kısmının talebi üzerine denetime tabi tutulabilir. Denetime tabi kararlar 20 gün içinde komitece iptal edilmedikleri takdirde yürürlüğe girmektedirler (Ünüsün, 1999:483-484).

9. Sonuç

İtalya'da gerçekleştirilen reform uygulamaları, yerel özerklik ve sorumluluklar çerçevesinde vergilendirme yetkisi ve harcamalar üzerindeki etkileri ile merkezi idareye olan bağlılığın kısmi anlamda özerkliğe dönüşmesine yol açmaktadır. Bu çerçevede yürütülen genişletilmiş mali kurallar ile harcama tavanları standartlaştırılarak gerekli yaptırımların tespiti yoluna gidilmiştir. Merkezi finansman ile yürütülen yerel idarelerin harcama özerkliklerine ait anayasal düzenleme ve yetkiler sıradan yasalarla değiştirilememektedir. 1998 reformu ile yerel hükümetlerin daha aktif rol üstlenmesi ve sahip oldukları yetki ve sorumlulukların artırılması sağlanmıştır. Söz konusu hizmetlerin finansmanı yerel düzeyde salınmasına izin verilen vergiler ile belirlenmesine izin verilen ilgili vergi oranlarının, bölgesel vergi gelirlerinin önem kazanmasına imkan sağlamıştır.

Kamu özel işbirliği ile birlikte yeni oluşum gösteren yerel ve kamusal etkileşim politikaları büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda oluşturulan yeni programların, yerel üretkenliği artırma ve altyapı projelerinin yürütülmesi gibi mali ve idari yapının gelişimine yönelik katkıları da mahalli düzeyde etkinlik sağlamaktadır. İtalya'da merkezi-bölgesel-yerel hükümet ilişkilerinde gidilen reform uygulamaları genel nitelikte olmakla beraber uygulama süresi ve etkilerini uzun vadede göstermeleri bakımından farklılık göstermektedir. Bu çerçevede İtalya'nın kurumsal geleceğine yönelik 1997 yılı anayasal reform uygulamalarının etki ve izlerinin 2001 yılından itibaren gözlemlendiği bilinmektedir. Parlatmentonun bu alanda yaptığı çalışmalar merkezi hükümet, siyasal örgüt ve yerel idarenin koordineli uygulamaları şeklinde kendini göstermiştir.

Merkezi idareden yerel idarelere yapılan yetki devirleri de kısmi olarak ve yerel idarelerin önceki fonksiyonları da dikkate alınarak, halkın istekleri ve refahı göz önünde tutulacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda yerel idarelerin merkezi idareye bağlı olmakla birlikte sahip oldukları kısmi özerklik çerçevesinde yürüttükleri hizmetler önem taşımaktadır. Bu çerçevede ideal ve pratik bir yerel organizasyonun gerçekleştirilebilmesi için yerel idare ve hükümetlerce birçok yeni uygulamaya yer verilmiştir. 2002 yılında bölgesel vergilerin özerkliğinin dondurularak vergi ağır yükünün düşürülmesi için hükümete sevk edilmesi ile ilgili söz konusu transferlerin kesilmesi yoluna gidilirken 2006 yılında tekrar iade edildiği gözlemlenmiştir. Oluşturulan taslak tasarıların 2005'te hükümetin onayına sunulması ve 2007 yılında yürürlükten kaldırılmasının ardından parlamento tarafından düzenlenen yerel özerklik kodu ile harcamaların tayinleri ve yerel hizmetlerin liberal düzeyde sunulması sağlanmıştır.

Kaynakça

- Arıkan, Y. E. (2004). Bütünleşen Avrupa'da yerel yönetimler. *Görüş Dergisi*, 58. Erişim Tarihi: 20.04.2009, <http://www.tusiad.org/yayin/gorus/58/8.pdf>
- Arıkboğa, Ü. (2004). *Yönetimler arası mali ilişkiler*. İstanbul: Yaylacık Matbaası.

- Bibbee, A. (2007). Making federalism work in Italy. *OECD Economics Department Working Paper*, 590. Erişim Tarihi: 19.04.2011, <http://www.ois.oecd.org/olis/2007doc.nsf/>
- Bilgiç, V. K. (1998). *Yerel yönetimler (teorik çerçeve, öğreti, uygulama -yargı kararları, uluslararası metinler)*. 21. Yüzyıl Yayınları.
- Blackwell Publishing (2005). Oil and energy trends. Erişim Tarihi: 19.04.2011, <http://www.blackwellpublishing.com/journals>
- Bognetti, G., & Robotti, L. (2007). The provision of local public services trough mixed enterprises in the Italian case, *Annals of Public and Cooperative Economics*, 78:3. Erişim Tarihi:21.04.2011, <http://www.springerlink.com/index/pdf>
- Bumko. (2008). *Türk ve Avrupa Birliği bütçe süreçlerinin karşılaştırmalı değerlendirilmesi projesi, İtalya toplantısı değerlendirme raporu*. Erişim Tarihi: 11.04.2011, <http://www.bumko.gov.tr/TR/>
- Donovan, M. (2005) A second republic for Italy. *Political Studies Review*, 1. Erişim Tarihi: 19.04.2011, <http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/>
- Emil, M. F., & Yılmaz, H. H. (2008). Avrupa Birliği Türkiye arasında yerel yönetimlerin finansman ve yönetim uyumlaştırılması. Erişim Tarihi: 19.04.2008, <http://maliesempozyumu.pamukkale.edu.tr/femilhyilmaz.pdf>
- Ettlinger, N. (1994). The localization of development in comperative perspective. *Economic Geography*, 70(2). Erişim Tarihi:17.04.2011, <http://www.jstor.org/stable>
- Geray, C. (1997). İtalya. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*,6(1).
- Giannini, T. C. (2010). Journal of the society of comparative legislation. *New Series*, 8(2), Erişim Tarihi:20.04.2011, <http://www.jstor.org/stable>
- Güney, Z. (2011). İtalya'da mahalli idareler. Erişim Tarihi: 11.04.2011, <http://www.ziyaguney.com/dosyalar/word/italya.doc>
- Lodovici, M. S., & Semenza, R. (2011). The Italian Case: From employment regulation to welfare reforms. *Social Policy & Administration*, 42(29). Erişim Tarihi:19.04.2011, <http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf>
- Nalbandian, J. (1999). Facilitating Community, Enabling Democracy: New roles for local government managers. *Public Administration Review*, 59(3). Erişim Tarihi:20.04.2011, <http://www.jstor.org/stable/3109948>
- Oral Nangir, E. (2007). Mahalli idarelerde performans ölçümü. *Bütçe Dergisi*, 2(25). Erişim Tarihi: 19.04.2008, <http://www.butce.org/html/dergi/25/enangir.pdf>
- Public Administration Country Profile. (2006). Republic of Italy. Erişim Tarihi: 21.04.2011, <http://www.londonchamber.co.uk/doc/imagespdf>
- Rossi, C. (2011). Local government in Italy under fascism. *The American Political Science Review*, 29(4). Erişim Tarihi: 20.04.2011, <http://www.jstor.org/stable/>

- Governo Italiano, (2011). Public administration reform and HRM system in Italy. Erişim Tarihi: 21.04.2011, http://www.funzionepubblica.it/docs_pdf/intervento_simposio.pdf
- Stevens, A. (2011). From Rome to the smallest village, Italian Communes coexist as equals. *City Mayors Government*. Erişim Tarihi:16.04.2011, http://www.citymayors.com/government/italy_government.html
- Şan, G. (2011). İtalya'da yerel yönetimler-1. Erişim Tarihi: 19.04.2011, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf>
- Tortop, N. (2011). İtalya'da yerel yönetimlerin yapısı ve son düzenlemeler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(3). Erişim Tarihi: 11.04.2011, <http://yayin.todaie.gov.tr>
- Türker, M. (1998), İtalya yönetim sistemi. Erişim Tarihi: 14.04.2008, [http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim /Dunyada _Kamu_yon/italya.pdf](http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim/Dunyada_Kamu_yon/italya.pdf)
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2006). *Mahalli idareler (teori/ uygulama/maliye)*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Ünüsün, T. (1999). Dünyada mahalli idareler. *T.C. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü*, 27.

